

Kansalaisraati lisää luottamusta tietoon

Kansalaisraati on keino tuottaa tietoon perustuvia, eri puolilta puntaroituja kannanottoja vaikeista kysymyksistä päätöksenteon tueksi. Se lisää luottamusta tietoon ja päätöksentekijöihin.

TEKSTI: LARI KARREINEN

”Kansalaisten näkemykset ovat aika turhia”, totesi eräs asiantuntija asukastyöpajan jälkeen. Keskusteluissa oli toivottu palveluihin edullisempia maksuja, parempaa laatua ja laajemmalla maantieteellisellä alueella. Tämä oli asiantuntijan näkökulmasta turhauttavan mahdollisen yhdistelmä.

Kompleksisuus vaikeuttaa kokonaisuuden hahmottamista

Useat julkisen sektorin palvelut tai päätökset ovat niin monimutkaisia, jopa kompleksisia, että kommentit voivat jäädä pinnallisiksi. Samalla suunnittelijan voi olla vaikea hahmottaa kaikkia palvelun käyttötilanteita tai hyväksyttävyyttä kansalaisten näkökulmasta. Tästä syystä Helsingin pysäköintipolitiikasta järjestettiin kansalaisraati 2013. Suunnittelijat halusivat kuulla erilaisten kaupunkilaisten näkemyksiä, jotta ennen päätöksentekovaihetta voitaisiin löytää mahdolliset ongelmakohdat. Keskustelun tuli perustua tietoon ja huolelliseen puntarointiin ja siksi muodoksi valikoitui kansalaisraati.

Kansalaisraadit ja -paneelit ovat tutkimukseen pohjautuva menetelmä tietoon perustuviin kansalaiskeskusteluihin, jotka tuottavat yhteisen näkemyksen päätöksenteon tueksi. Osallistujat valitaan satunnaisotannalla edustamaan asukkaita pienoiskoossa iän, sukupuolen, asuinpaikan, ammatin ja arvojen mukaan. Näin valittu kansalaisjoukko on riippumaton

Raati on oppimiskokemus sekä aiheesta että yhteisestä päätöksenteosta.

eturyhmistä ja valmiimpi oppimaan aiheesta. Raati on oppimiskokemus sekä aiheesta että yhteisestä päätöksenteosta.

Puntaroivaa demokratiaa

Kansalaisraateja käytetään yhteiskunnalliseen päätöksentekoon liittyvissä kompleksisissa kysymyksissä, joissa on kyse arvoista, erilaisista vaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista. OECD:n mukaan maailmassa eletään parhaillaan kansalaisraatien aaltoa. Kuuluisimpia ovat Irlannissa aborttia käsitellyt kansalaispaneeli sekä Iso-Britannian ja Ranskan ilmastoaiheiset paneelit. Suomessa raateja on käytetty arvioimaan ilmastotoimien reiluutta, kaupunkisuunnittelun tavoitteita, sananvapautta ja ilmastoystävällistä liikkumista.

Taustalla on teoria deliberatiivisesta eli punta-roivasta demokratiasta, jossa ”poliittisten päätösten oikeutus syntyy keskustelussa, jossa kansalaiset statukseen tai arvoasemaan katsomatta tuovat esiin ja kuuntelevat argumentteja, ja keskustelevat niistä tasa-arvoisesti. ...[Se] ei ole pelkkää puhetta, vaan sen tavoitteena on yhteiseen lopputulokseen pääseminen ja julkiseen päätöksentekoon vaikuttaminen. Deliberatiivinen keskustelu korostaa vastavuoroisuutta ja erilaisten mielipiteiden kunnioitusta sekä lisää päätöksenteon pohjana olevaa tietoa korjaten virhekäsityksiä.” (Jäske, Raisio, Rask, 2018.)

Suunnittelijat halusivat kuulla erilaisten kaupunkilaisten näkemyksiä, jotta ennen päätöksentekovaihetta voitaisiin löytää mahdolliset ongelmakohdat.

Keskustelun tuli perustua tietoon ja huolelliseen puntarointiin ja siksi muodoksi valikoitui kansalaisraati.

Kansalaisraateja käytetään yhteiskunnalliseen päätöksentekoon liittyvissä kompleksisissa kysymyksissä, joissa on kyse arvoista, erilaisista vaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista.

OECD:n mukaan maailmassa eletään parhailaan kansalaisraatien aaltoa.

Usein raatilaisten näkökannat lähestyvät toisiaan prosessin aikana. Raati vahvistaa kansalaisten, päättäjien ja asiantuntijoiden välistä tiedonkulkua ja luottamusta. Helsingin pysäköintiraadissa ymmärrys päätöksenteon vaikeudesta lisäsi myös arvostusta päättäjiä kohtaan.

Raadin tuottamaan tietoon luotetaan enemmän

Mustasaaren kuntaliitos Vaasan kanssa herätti voimakkaita tunteita. Kansalaisraati tuotti listauksen perusteluista kuntaliitoksen puolesta ja vastaan. Se lähetettiin kaikille kuntalaisille ennen varsinaista kansanäänestystä. Valtaosa mustasaarelaisista piti sitä hyödyllisenä sekä luotettavana tiedonlähteenä, riippumatta omasta kuntaliitoskannasta. Raadin julkilausuma lisäsi äänestäjien tietoja kuntaliitoksen vaikutuksista, auttoi pohtimaan sitä eri näkökulmista ja tekemään harkitun äänestyspäätöksen. Julkilausumaan luotettiin enemmän kuin poliittikkoihin ja mediaan. Lisäksi luettuaan kannanoton asukkaat alkoivat myös luottaa enemmän muihin tiedonlähteisiin, edustivatpa ne omaa kantaa tai ei.

Puntaroivaa keskustelua kaikkeen päätöksentekoon

Deliberaatiotutkimuksen uusin aalto keskittyy puntaroiuun, tietoon perustuvan keskustelun ja päätöksenteon levittämiseen kaikkialla yhteiskunnassa, ei pelkästään kansalaisraadeissa. Kun media, päätöksenteko ja keskustelut julkisuudessa, organisaatioissa ja politiikassa ovat rakentavia, perustuvat tietoon ja huolelliseen punnintaan, on tuloksena parempia päätöksiä kaikkialla yhteiskunnassa. ■

Kirjoittaja on ammattifasilitaattori Osana yhteistä ratkaisua Oy:ssä ja Deliberatiivisen demokratian instituutin jäsen.

LISÄLUKEMISTA

Helsingin pysäköintiraati <https://osana.fi/kansalaisraati/>

Mustasaaren kansalaisraati <https://paloresearch.fi/kansalaisraati/>

Climate Assembly UK:n sivut esittelevät prosessia yksityiskohtaisesti, muun muassa käytetyt asiantuntijaesitykset: <https://www.climateassembly.uk/resources/index.html>

LÄHTEET

Jäske, Raisio & Rask (2018). *Delibraatiota, dialogia vai molempia. politiikasta.fi*.

Luettavissa <https://politiikasta.fi/deliberaatiota-dialogia-vai-molempia/>

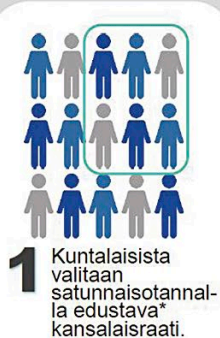
Leino, M. O., Bäck, M., Christensen, H. S., Kulha, K., Setälä, M., Strandberg, K., & Taskinen, M. (2019).

Puntaroiutu äänestyspäätöksiä? Kuntaliitoskysymyksen käsittely Mustasaaren kansalaisraadissa.

Politiikka, 61(4). Luettavissa <https://journal.fi/politiikka/article/view/83575>

Asukkaat alkoivat luottaa enemmän muihin tiedonlähteisiin, edustivatpa ne omaa kantaa tai ei.

Kuinka kansalaisraati toimii?

1 Kuntalaisista valitaan satunnaisotannalla edustava kansalaisraati.

2 Kansalaisraati kuulee eri kantojen edustajien perusteluja ja riippumattomia asiantuntijoita sekä esittää kysymyksiä.

3 Raati keskustelee ja arvioi esitetyjä väitteitä.

4 Raati muotoilee julkilausuman, johon se kirjaa keskeiset tosiasiat ja tärkeimmät perustelut puolesta ja vastaan.

5 Julkilausuma postitetaan kaikille äänestäjille ja julkaistaan verkossa.

Mustasaaren kansalaisraadin lopputulos postitettiin kaikille äänestäjille ennen kansanäänestystä. Helsingin pysäköintiraadissa julkilausumasta keskusteltiin päättäjien kanssa, jolloin päättäjät kuulivat erilaisia näkemyksiä ja joutuivat altistamaan omat perustelunsa hyvin aiheeseen perehtyneille raatilaistilaisille. Keskeistä on, että tuotokset liitetään osaksi päätöksentekoa. Lähde: PALO-tutkimushanke.